

MARCELINO GARDE, ERRIBERAKO EUSKALDUNA (1925-1990)

Gerra osteko urte zailtan ezagutu genuen elkar. Abertzaleen buru nabarmen, euskararen bultzatzaile sutsu eta eredu arriskugarri, ikusten genuen gehienok Iruñeko Seminario berrian. Nik baino bost urte gehiago zeramatzan eta ez zen gure alderdian bizi, baina joan-etorri asko egiten zuen, ez dakit noren baimenarekin eta, behar bada, inoren baimenik gabe, gure aldera.

Halako batez, 1942-1943ko nere lehen urtean, Gramatika eta Filosofiako parte bien mugako atean mintzatu zitzaidan estraineko aldiz.

— Euskaraz ba omen dakizula, esan didate, eta zergatik ez zara geure hizkuntza zaharrean mintzaten? galdetu zidan.

— Norekin? erantzun nion nik.

— Badaude beste euskaldun batzu zuen artean eta, etxean bezala, euskaraz egin dezakezue.

Ez nion hitzik erantzun, baina lehen urteko ikaslea nintzenez, ez nuen Garde-ren ausardiarik eta beldurra eman zidan aholkuak.

Ez da harritzekoa, beraz, euskal gaiak plazaratzen zirenean, atzetik Marcelino Garderen eskua nabarmentzen zela esatea. Berrikitan entzuna dut Saint Pierre apezpikua hitzaldi bat ematen izan zelarik gure Seminarioan loriaturik atera zela, Erriberako apaizgai batek euskaraz agurtu zuela-eta.

Ildo honetatik jarraitu zuen apaiztu ondoren. Bere sorterriaren izena euskalduntzeko asmoz, *Zarrakaztelu* hitza erabili zuen hasieran, azken aldi honetan *Karkaztulu* edo *Karkaztelu*, ikusten badut ere. Oso adierazgarria da bere meza-berrirako egin zuen aitabitxiaren aukera, Aralarko Santutegi honetako arduradun zen, eta den, Inozentzio Ayerbe izan baitzen. Eta hara non orain, hala beharrez, nehork bortxatu gabe, hain maite izan zuen Aralarko Mikel Goiaingeruak bere Santutegi nagusian haren goratarrea egitera erakarri gaituen.

1960an plazaratutako 339 apaizen adierazpenaren sinatzaile ez ezik, herriz-herri firma biltzaile sutsu izan omen zen. Bazuen horretarako “seiscientos” koxkorra, Iruñeko irrati bateko lehiaketan parte hartuz jasotako sariarekin eresia. Oso argia zen. Erreztasunez egin zituen ikasketak goi mailako emaitzekin. Hirurogeigarreneko hamarkadan Filosofia eta Letren ikasketak hasi zituen Nafarroako Unibertsitatean. Laugarren urtean ikastola bakarraren inguruan iraultza antzeko inarrosi zakar bat izan zen Iruñean, eta bere ikasketak bertan behera utzirik, “Paz

de Ciganda” ikastolaren jarraipenaz arduratu zen buru belarri. Banaketa horretan sortu zen “San Fermin ikastola”.

Marcelino Gardek amets zuen herri euskaldun batean lan egitea, baina biziak beste bide batzutatik bultzaturik ez zuen inoiz asmo hori betetzerik izan. Haste-hastetik Castillonuevo-ko parrokiara bidalia izan zen herri euskaldunetatik baztertuz. Erronkarin izan zuen hurbilketa nagusia, Uztarrozen izan zuelarik hain gogoko zuen erronkariarren mintzaira lantzeko parada. Uztarrozeko erretoregoa utzirik, Gardeko parrokian laguntzaile ezarri zuten. Hurrengo urratsa, Genevilla edo Uxanuriko parrokiak arduratzea izan zen, eta 1960an Ripodas eta beste lau herriskatan aparkaturik gelditu zen, non egon baita Jainkoak bereganatu duen arte.

Bizi eta lanen atala

Marcelino Garde Villafranca, Nafarroan, Erriberako Carcastillo edo, berak zioen, “Zarrakaztelu”, “Karkaztelu” herrian sortu zen, Aragon kaleko 16.enean, 1925eko urriaren 2an.

Hasiera batean, *Pensamiento Navarro* egunerokoan erdaraz, gaztelaniaz alegia, idazten zuen.

1973an Iruñe-ko Diputazioan ateratzen zen *Principe de Viana* euskal eraskinaren ardura hartu zuen bere gain, eta behin edo beste zenbakiak plazaratuz jarraitu zuen aldizkariak (1983an) desagertu arte.

1980. hamarkadan (1984) *Diario de Navarra* egunkariak astero ateratzen duen “Nafar Izkuntza” orriaren zuzendaritza hartu zuen, azken arnasa eman arte eginkizun hori bete duelarik.

Euskarari dagokionez, *Eusko Gogoia*, *Agur* eta beste zenbait aldizkaritan agertu zen bere izena. Olerkiren batzu ere idatzi zituen, hala nola “Erronkari Txoriño”, “Anaitasuna” eta abar.

Hiru kezka nagusiren eraginak astintzen zuen bere jokabidea: Jainkoa, egia eta Euskal Herria. Bere aitarengandik zetorkion helburu hirukotea.

Harrigarri badirudi ere, euskarari dagokionez, inoren laguntzarik gabe, bere kasa, ikasi zuen euskara eragozpenez inguraturik Iruñeko Seminarioan, 1940. hamarkadan.

Euskaltzaletasunak etxean bertan eman zuen lehen fruitua sei ilobei euskara ikasteko gogoia eta laguntza eskainiz, gurasoek euskararik ez jakin arren. Hauek euskara ongi dakite, bat edo beste irakasle delarik.

Dakizuenez, *Euskerazaintza*-ren ildotik ibili zen beti, eta bere esku egon diren aldizkarietan batasunaren edo euskara batuaren arauetatik kanpo agertzen zen.

Ez zuen inoiz izkatutu alderki Jeltzalearen partaidetza.

1964ean Euskaltzaindiak urgazle izendatu zuen eta Iruñean batzarreak egiten zirelarik, gehienetan etorri ohi zen.

1990eko maiatzaren 6an hil zen Iruñeko eritetxean, igandearekin, eguerdiko ordu batetan.

Bere goratarrez argitaratutako aipamenetan, prestutasuna, printzipioen ardatz tinkoa eta defentsa sutsua, aho batez azpimarratu dira. Ezin ukatuak, noski, euskararen arloan errē dituen urteak eta esker gaitz egindako lan izugarria.

Goian bego Marcelino Garde euskaltzain urgazle ohia.

Jose M. Satrustegi